Syyttäjälaitos 05.11.2019 Dnro 17/62/19

Tarkastusvaliokunta
Tarkastusvaliokunta@eduskunta.fi

Asia: K 3/2019 vp Hallituksen vuosikertomus 2018, K13/2019 vp Valtiontalouden tarkas-tusviraston erilliskertomus eduskunnalle valtion vuoden 2018 tilinpäätöksen ja hallituk-sen vuosikertomuksen tarkastuksesta

Pyydettynä lausuntonaan valtakunnansyyttäjän toimisto lausuu seuraavaa:

1. Voimavarojen kohdentaminen merkittävimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuuden jälkiseurantaan

   Valtakunnansyyttäjän toimisto katsoo, että tärkeimpien harmaan talouden torjuntakeinojen vaikuttavuutta tulisi seurata tietyin väliajoin. Tämä edellyttää torjuntakeinoista päätettäessä seurattavien indikaattoreiden nimeämistä ja seurantakeinoista sopimista. Tällä hetkellä on tiedossa, että esimerkiksi eri viranomaisten tilastokannat eivät ole verrannollisia, koska niillä usein mitataan eri asioita. Myöskään tietojärjestelmät eivät pääsääntöisesti keskustele keskenään. Jälkiseurannan luotettava järjestäminen voi tämän vuoksi olla haasteellista, muttei mahdotonta.

   Vaikuttavuutta ei tähän asti liene luotettavalla tavalla seurattu jo toteutettujen torjuntakeinojen osalta. Tämän vuoksi vaikuttavuudesta voidaan esittää vain yleisiä arvioita. Tilastointiin ovat esimerkiksi voineet vaikuttaa eri viranomaisissa tehdyt prosessimuutokset, kuten rikosilmoitusten laatimisperusteiden uudistaminen, joka ilmenee poliisissa ja syyttäjälle käsiteltävien asioiden lisääntymisenä tai vähenemisenä, vaikka todellista muutosta rikosten määrissä ei olekaan tapahtunut.

   Poliisi ja syyttäjä myös tilastoivat juttumäärät toisistaan eroavasti, eikä rikoshyödyn turvaamisesta ja poisottamisestakaan ole saatavissa yksiselitteisiä viranomaistilastoja. Rikosprosessiketjussa toimivien eri viranomaisten tilastointi tulisikin yhdenmukaistaa. Tulevat tietojärjestelmäuudistukset saattavat edistää seurantaa.

   Lisäksi olisi ensiarvoisen tärkeää, että harmaan talouden torjunnassa ainakin Verohallinnolla, poliisilla ja Syyttäjälaitoksella olisi yhteiset tavoitteet, jotka otettaisiin

Syyttäjälaitos Lintulahdenkuja 4 Puhelin 029 56 20800 syyttajalaitos.fi
Valtakunnansyyttäjän toimisto 00530 Helsinki Faksi 029 56 20888 etunimi.sukunimi@oikeus.fi

yhtenevästi huomioon resurssien kohdentamisessa. Prioriteettien asettaminen ja niiden yhteinen noudattaminen lyhentäisi rikosprosessin kestoa.

Vaikuttavuuden osoittamisen ongelmista huolimatta harmaan talouden torjuntaohjelmilla on ollut huomattavia myönteisiä käytännön vaikutuksia. Keskeisinä tuloksina voidaan pitää mm. hallinnollisten ja rikosoikeusketjuun kuuluvien viranomaisten yhteistyön tehostumista, tiedonvaihdon huomattavaa parantumista ja rikosoikeusjärjestelmän ennalta estävän vaikutuksen korostumista. Harmaan talouden torjunnan saama laaja julkisuus on vahvistanut niiden lainkuuliaisuutta, joihin järjestelmä kykenee vaikuttamaan positiivisesti. Panama-paperien paljastukset ovat lisäksi tuoneet esiin sen, ettei ilmituloriski koske vain perinteisessä harmaassa taloudessa toimivia, vaan myös kansainvälisesti rahoitusjärjestelmiin varojaan kätkeviä. Harmaan talouden torjunnan takaiskuna voidaan pitää sitä, että järjestäytynyt rikollisuus on entistä enemmän läsnä suomalaisessa laillisessa taloudessa, erityisesti rakennustoiminnassa.

Syyttäjälaitoksessa harmaan talouden torjuntaan osoitetut varat on käytetty talousrikoksiin erikoistuneiden syyttäjien palkkaamiseen. Syyttäjälaitoksen erikoistumisjärjestelmässä toimii ylemmillä vaativuustasoilla (S17, S16, S14, S13) talousrikosten erikoissyyttäjien (36) lisäksi talousrikoksiin erikoistuneita aluesyyttäjiä sekä syyttäjiä, joita koulutetaan talousrikososaajiksi. Kohdennettujen varojen vaikuttavuutta voidaan mitata talousrikosasioiden hoidon laadulla ja esitutkintayhteistyöhön käytetyn ajan nousulla. Erikoissyyttäjiä käytetään myös laajasti koulutustehtävissä Syyttäjälaitoksessa ja sidosryhmissä. Syyttäjälaitoksessa aloitetun laatutyön aikana on tarkoituksena kehittää erikoissyyttäjien työn laatua mittaavia indikaattoreita.

2. Viranomaisten välinen tiedonvaihto harmaan talouden torjunnassa

Syyttäjillä ei ole ongelmia viranomaisten välisessä tiedonvaihdossa.

3. Harmaan talouden torjunnan keskeiset tulokset, osoitetut voimavarat ja kehittämistarpeet

Harmaan talouden torjunnan keskeisenä tuloksena valtakunnansyyttäjän toimisto pitää viranomaisten välisen yhteistyön tiivistymistä, jonka tuloksena talousrikosasioiden selvittäminen ja syyttäminen on merkittävästi tehostunut. Samalla paljastetut jutut ovat laajentuneet ja niihin liittyvät oikeudelliset ongelmat ovat vaikeutuneet, josta on aiheutunut rikosprosessien huomattavaa pitkittymistä. Toimintaympäristön kansainvälistyessä ja tekijöiden ammattimaistuessa viranomaisilta vaadittava osaamistaso on myös noussut. Erityisesti rikoshyödyn poisottaminen vaatii esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisilta aikaisempaa huomattavasti syvempää osaamista.

Syyttäjälaitos 05.11.2019 Dnro 17/62/19

Kansallisen ja kansainvälisen toimintaympäristön muutokset vaativat uudenlaisen osaamisen lisäksi viranomaisilta myös lisää henkilöresursseja, jotta rikosprosessin kestoa esitutkinnasta lainvoimaiseen tuomioon voidaan nopeuttaa. Poliisin ja syyttäjien tulisi voida jo laajan esitutkinnan alkaessa päättää jutun resurssitarpeista esitutkinnan alkamisesta pääkäsittelyyn. Yhdessä tulisi myös huolehtia siitä, että tarvittavat resurssit turvataan jutun kaikissa vaiheissa. Tämä edellyttää yhteistä tavoitetta, yhteistä suunnittelua ja yhteistä tehokasta toteutusta.

Resurssitarvetta lisää Suomessa noudatettu esitutkinta- ja syytepakko. Erityisesti talousrikosasioista tulee laajoja kokonaisuuksia, kun viranomaisten mahdollisuudet rajata niitä ovat vähäiset. Harmaassa taloudessa olisi erityisen tervetullutta, jos esimerkiksi verotta palkkaa vastaanottaneiden työntekijöiden rangaistusvastuu voisi ainakin lievemmissä tapauksissa toteutua hallinnollisilla sanktioilla tai sakkomenettelyssä.

Kansainväliseen yhteistyöhön, erityisesti rikoshyödyn jäljittämiseen ja poisottamiseen, tulisi voida panostaa enemmän. Lisäksi Suomessa tulisi olla mahdollista ottaa rikoshyöty pois tekijältä myös lainvoimaisen tuomion jälkeen. Usein tekijä pystyy kätkemään rikoshyödyn rikosprosessin ajaksi. Tuomion jälkeen mahdollisesti löytyvää rikoshyötyä voi nykysäännösten perusteella olla vaikeaa, ellei mahdotonta, tekijältä konfiskoida. Parasta talousrikosten torjuntaa on rikoshyödyn konfiskoiminen rikoksentekijältä, joten mahdollisuuksia siihen tulisi lisätä ja tehostaa.

Jukka Rappe
Apulaisvaltakunnansyyttäjä

Ritva Sahavirta
Valtionsyyttäjä

Syyttäjälaitos
Valtakunnansyyttäjän toimisto
Lintulahdenkuja 4
00530 Helsinki
Puhelin 029 56 20800
Faksi 029 56 20888
syyttajalaitos.fi
etunimi.sukunimi@oikeus.fi